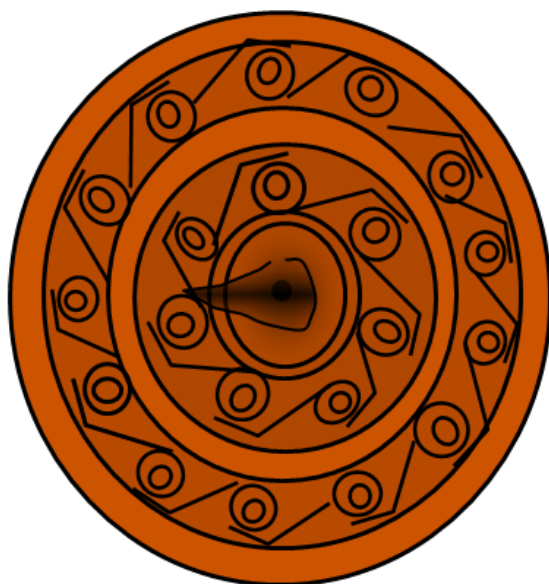

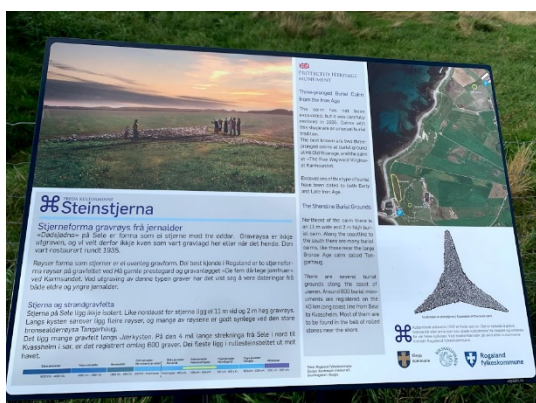
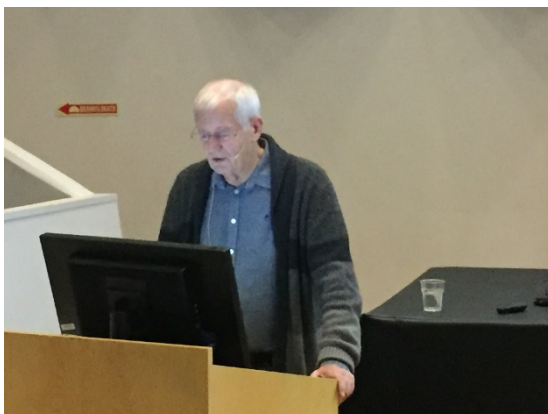
ÅRSRAPPORT 2020

SOLA
HISTORIELAG

1447

Sola Historielag 2020

ÅRSMØTE 2020

SAKSLISTE

1. Valg av møteleder og referent
2. Godkjenning av årsmelding 2020
3. Godkjenning av regnskap 2020
4. Framlegg fra styret/innkomne forslag.:

Fastsetting av årskontingent for 2020. Styrets forslag er å beholde kontigenten som i dag.

5. Valg:

3 medlemmer av styret:

1. Styremedlem:	Inge Røyneberg
2. Styremedlem:	Ottar Kjørmo
3. Styremedlem:	Martin Hovland

Valgkomité:(utnevnes av styret)

a. Medlem	Lars Harveland	på valg for 2 år
b. Medlem	Aud Hauge	på valg for 2 år

Årsmelding

2020

ÅRSMELDING 2020- SOLA HISTORIELAG

Styret har bestått av:

Leder:	Tor Erik Hansen
Kasserer:	Frøydis Krokedal
Sekretær:	Brit H. Hansen
Styremedlem:	Torleif Oftedal
Styremedlem:	Inge Røyneberg
Styremedlem:	Ottar Kjørmo
Styremedlem:	Martin Hovland

Revisor:	Lars Harveland
----------	----------------

Valgkomite:	Reidar Melgård
	Aud Hauge
	Lars Harveland

Referat årsmøte 2019:

Årsrapporten ble gjennomgått ved at det ble vist bilder av hovedaktivitetene dette året med gjennomgang av møtene vi har hatt gjennom året. Regnskapet ble gjennomgått og godkjent.

Valg januar 2019:

Styret

a) Leder:	Tor Erik Hansen gjenvalgt for 2 år
b) Kasserer:	Frøydis Krokedal gjenvalgt for 2 år
c) Sekretær:	Brit H. Hansen gjenvalgt for 2 år
d) Styremedlem:	Torleif Oftedal ny valgt for 2 år

Valgkomiteen

a.	Reidar Melgård gjenvalgt for 2 år

KORONA SITUASJONEN 2020:

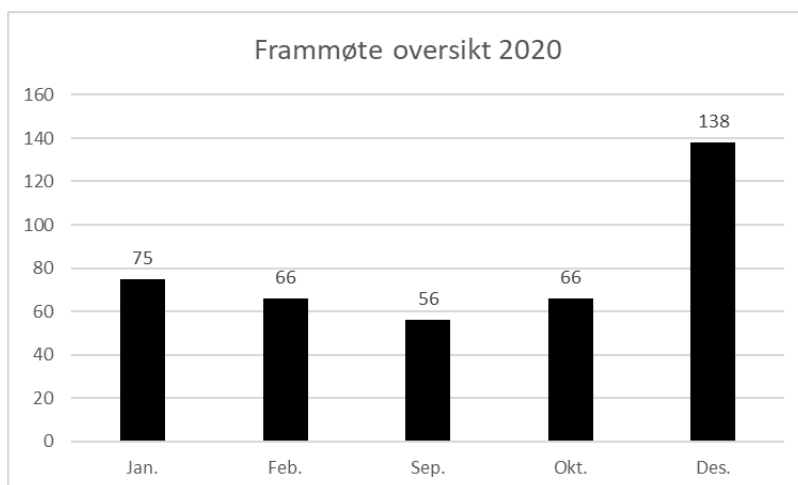
På grunn av varierende koronarregler fra myndigheten både sentralt og lokalt har vi hatt litt begrenset aktivitet dette året. Men i forhold til andre historielag i fylket har vi i sammen med Sola Kulturhus klart å kunne gjennomføre de fleste av møtene på grunn av fastmonterte seter og at vi er definert som et åpent offentlig møte. Vi har måtte flytte noen møter fra den lille konsertsalen til hovedsalen. Det har vært påkrevd med påmelding på forhånd og listen med frammøtte måtte oppbevares i 10 dager. Å holde avstand og sprite hendene har også vært et krav.

To møter, det ene under korona nedstengningen i mars ble avlyst og julemøtet med grøt og basar så vi ikke mulighet for å avvike. I tillegg ble en historielagstur med buss avlyst.

STYREMØTER. Det er blitt avholdt 4 vanlige styremøter i 2020 pluss et digitalt pr. e-mail. Vi har behandlet 55 saker.

MEDLEMSMØTER. Det er avholdt 5 medlemsmøter med godt frammøte.

- 16. Jan. Ottar Kjørmo: «Geniet og trollmannen Rasmus Sørnes».
- 20. Feb. Arvid Bærheim: «Bennetter- og Hellandfamiliene som har satt dype spor i Sola innen kunst, kultur og arkitektur».
- 24. Sept. Tor Erik Hansen: "Sola strandhotells over 100-årige historie».
- 22. Okt. Inge Røyneberg: «Uttappingen av Stokkavatnet.»
- 1. Des. Martin Hovland: «4 Ekstremfly på Sola, 1958 – 1989».

Sammenligner vi summen på frammøtte fra 2019 til 2020 har det vært en reduksjon på 24% pga. de to møtene som gikk ut.

Da korona problemene kom begynte vi også å filme møtene slik at en kan streame møtene våres fra hjemmesiden vår. Vi føler at dette også har vært vellykket.

ØKONOMI:

Laget har en god økonomi, men det ble et lite underskudd. Dette kan forklares med vi ikke fikk sitte på MEGA og andre messer å selge årboka. Vi har også gjort en engangs investering i filmutstyr for å streame møtene, samt at vi må betale for redigering av filmen.

Vi gjør også oppmerksom på at vi vil å få inn høyere medlemskontingent på grunn av økt medlemstall, men de kommer ikke inn før på nyåret. Flere har også e-mail slik at vi kan redusere porto utgiftene.

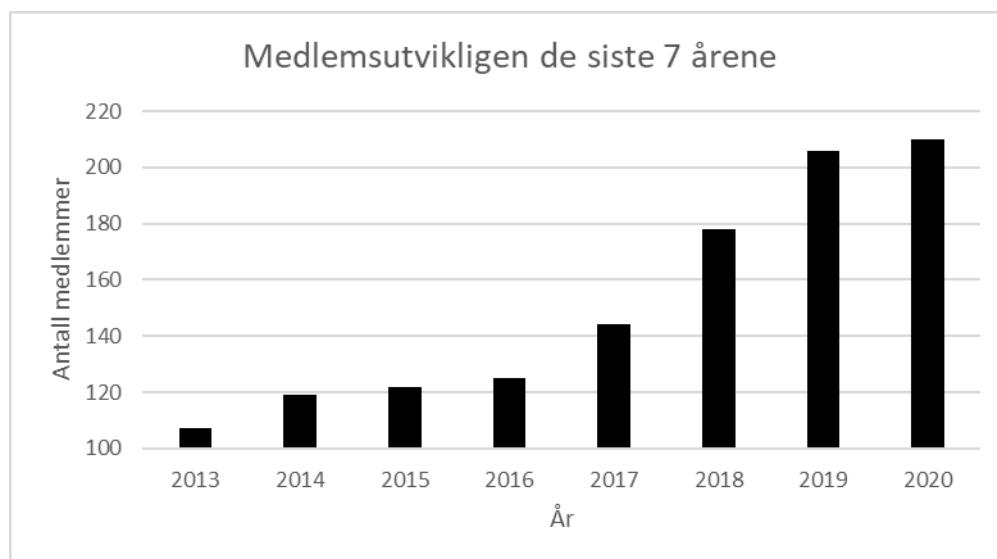
På grunn av at vi er medlemmer og av Rogaland Historielag og Landslaget for Lokalhistorie søker vi om momsrefusjon. Dette førte til at vi ved å betale ca. kr. 3 400,- i medlemsavgift til LLH så fikk vi igjen ca. kr. 10 000,-.

MEDLEMSTURER

Vi hadde planlagt to turer, men den på våren med buss rundt til historiske steder i Sola måtte avlyses. I november hadde vi en tur på Byberg og det var 12 frammøte i et skikkelig dårlig vær med sterk vind og regn.

MEDLEMSTALL

Medlemstallet øker stadig selv i disse vanskelige tider. Dette året er antall medlemmer økt fra 206 til 210.

ÅRBOK

For femte året på rad har vi gitt ut årbok. Mesteparten av skrivingen, som blir gjort av forskjellige forfattere, var ferdig til påske. Vi har et godt samarbeid med Omega trykk i Stavanger som brekker sidene og trykker bøkene. Ordføreren kjøpte også i år 50 årbøker som gav til kommunestyret. Bokkomitéen har bestått av: Tor Erik Hansen (redaktør), Arvid Bærheim, Ottar Kjørmo, Brit Hansen, Paul Hogstad og Torleif Oftedal.

ROGALAND HISTORIELAG

Sola Historielag er som alle andre historielag tilknyttet fylkets historielag, Rogaland Historielag. Brit Hansen er lagets representant i fylkestyret.

SLEKTGRANSKERTREFF

Vi startet året med slektsgranskertreff på Sola bibliotek hver tirsdag formiddag, men måtte avslutte dette pga. korona restriksjoner.

HJEMMESIDE

Vi har prøvd å ha en oppdatert hjemmeside med mye nytt stoff som det tydelig er blitt satt pris på. Vi formidler også noe av dette på Facebook sidene i Sola og Tananger før-i-tiå.

Når det gjelder hjemmesiden har vi hatt en omvendt effekt pga. korona, hvor skolene var stengt- Vi doblet antall treff på siden fra 16 000 i 2019 til 32 000 i 2020 og vi så en betydelig økning i mars da alt ble nedstengt.

For styret i Sola Historielag

Tor Erik Hansen
leder

Innkomne forslag

- Ingen innkomne forslag.
- Styret foreslår å beholde årskontingenten som før.

Årsregnskap 2020

Saman drag av rekneskapet for SOLA HISTORIELAG 2020

	Inntekter	Utgifter
Medlemskontigent	35103	
Salg årbok	87676	
Tipping	2351	
Mat	600	
MVA refusjon	10067	
Renter	1681	
Mat kjøp		2450
Trykksaker		5939
Årbok		96358
Gaver		620
Web-kamera		6989
Filming og redegering av møte		7500
Årsmøte R:H.		1250
Kontingent R.H.		17000
Kontigent Landslaget		3400
Underskot	4028	
Sum	141506	141506

Status	01.01.2020	01.01.2021
Brukskonto	93869,20	88181,27
Høgretekonto	152167,00	153826,00
Kapitalendring/underskott		4028,93
Sum	246036,20	246036,20

Sola 15.01.21

Frøydis Krokedal
Frøydis Krokedal
Kasserer

Lars Harveland
Lars Harveland
revisor

Vedlegg

Møte referat 2020

Møte nr. 1

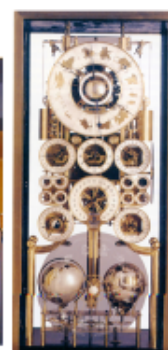
Tid: Torsdag 16. januar kl. 19:00

Sted: Sola Kulturhus

Geniet og trollmannen

Rasmus Sørnes

ved Ottar Kjørmo

Vi skal ha et kjapt **årsmøte** som etterfølges av et foredrag om geniet og trollmannen Rasmus Sørnes. Han ble født 22. mars 1892 i Sola, død 15. februar 1967. Han var en kjent oppfinner, klokke maker og radiotekniker. «Et geni, et universalgeni, og et selvlært vidunden» er karakteristikk som brukes om Rasmus Sørnes. Mest kjent er han for sine astronomiske klokker, men han konstruerte også en lang rekke landbruksinnretninger, radioutstyr og mekanisk utstyr, selv om kun få av dem ble patentert.

Møtet er i samarbeid med Sola Kulturhus og åpent for alle. Fri entré.

Vi starter med en drøs kl. 18:30

Referat møte nr. 1

Til stede: 75

Geniet og "trollmannen" Rasmus Sørnes

Foredragsholder denne kvelden var Ottar Kjørmo og han skulle snakke om en av Solas "største" menn, nemlig geniet og "trollmannen", Rasmus Sørnes. Det er få Solabuer som har fortjent mer heder og oppmerksomhet enn odelsgutten og oppfinneren Rasmus Sørnes.

Han ble født 22. mars 1892 på gården Sørnes i Sola.

Rasmus Jonassen Sørnes var en selvlært oppfinner og er i ettertiden mest kjent for sine fire astronomiske ur, hvorav det fjerde er sagt å være «det mest kompliserte ur i verden laget i moderne tid». Urmakermester Erik Ødegård har sagt at Rasmus Sørnes er en av de største tekniske begavelsene vi har hatt i Norge. Og legger til at det er et paradoks at et av Rasmus Sørnes sine ur er en hovedattraksjon ved et av verdens fremste ur museum, mens den geniale oppfinneren og hans verk nesten ikke er kjent i Norge og i sin egen hjembygd.

Rasmus hadde en beskjedne utdannelse, Stavanger elementærtekniske skole, i tillegg hadde han fagbrev som elektriker, men han var selvlært i flere vitenskaper og fagområder, blant annet behersket han høyere matematikk og hadde studert teoretisk astrofysikk. Han hadde ingen problemer med å diskutere astronomi og astrofysikk med professorer på Universitet i Oslo, ifølge etterlatte papirer. Det var nok helt sikkert på likeverdig grunnlag for han samarbeidet med kjente astronomer til gjensidig utbytte. Han oppdaget nemlig da han laget urene at grunnlaget for en del astronomiske målinger ikke var godt nok. Klokkene ble etter hvert kjent, og han underviste derfor også urmakerlæringer i deres fag uten selv å ha fagbrev. Han hadde også laget sin egen astronomiske kikkert og slipte linsene selv. Dette førte til at han også lærte optikere å lage linser.

Han vokste opp på gården Sørnes i Sola som den eldste av fem søsken. Moren døde i barselseng da Rasmus yngste søster, Inga ble født. Dette førte til at alle barna måtte ta et tak på gården. Rasmus så alltid etter måter å forenkle arbeidet på og allerede som barn laget han bl.a. en elektrisk drevet vannpumpe som var i drift på gården til langt ut i 1960-årene. Den var selvstartende og fikk stor oppmerksomhet.

Det ble til at Inga tok rollen til moren, bl.a. med å passe på guttene. Rasmus var ikke den ivrigste skole eleven og skulket skolen en del. Da fikk Inga streng beskjed fra læreren om å stramme opp Rasmus.

Da guttene ble voksne delte faren ut 20 mål jord til hver av de tre sønnene Rasmus, Gustav og John. Hjemme på hovedgården ble yngstegutten Gunvald og søsteren Inga værende. De tre sønnene bygde seg hvert sine hus og låver og hadde hver sin jordlapp som de så vidt kunne leve av. John startet opp med lastebilkjøring som attåtnering og Rasmus hadde sin stilling på Ullandhaug. Gustav fikk låne en del av Rasmus sin jord for å drive i tillegg til sin egen gård.

Før Rasmus fikk jobb på Ullandhaug hadde han jobb hos Øglænd Sykkelfabrikk i Sandnes, og etter en tid på et mekanisk verksted fikk han læreplass ved Stavanger Elektrisitetsverk. Han gikk på Stavanger elementærtekniske skole og fikk fagbrev som elektriker i 1911. Deretter arbeidet han som kraftstasjonsmaskinist ved Jørpeland Kraftverk. Utenom jobben leste han alt han kom over innen tekniske og matematiske fag. Han kunne det meste og

laget alt selv, også sitt verktøy. Han var selvlært (autodidakt) i det meste. Han laget i ungdommen en liten dampmaskin som ble montert i en snekke. Senere, i 1920-årene, laget han et lite kraftverk for noen bønder i Sirdal. Det var en liten turbin i elven som drev en generator som ga 220 volt til belysning og vannpumper på to avsidesliggende gårder. Han ble nå viden kjent som «trollmannen», ikke bare på Jæren, men også i Sirdal.

Rasmus hadde innredet seg et lite verksted på loftet hjemme og et i gårdens smie, samt et verksted på farsgården. Det meste av maskiner og utstyr laget han selv. Det var bl.a. en dreieautomat som produserte messingskruer i verkstedet, en stor dreiebenk, hjemmelaget, drevet med pedaler samt en stansemaskin som kunne prege plater. I den ene halvdel av verkstedet var det en "grav" i gulvet hvor man kunne stå oppreist for å reparere biler under.

Det var alltid mange folk på verkstedet om kveldene, for det var på kveldstid folk hadde tid til slikt som reparasjoner og bil prat. Det var morsomt for barna å få være der om kvelden og høre fagpraten gå, om bremsetromler, utvekslinger og andre spennende ting. Det luktet godt på verkstedet av messing, olje, jern og rust. Her bygget han om en brukt tysk bil av merket Adler til traktor i 1925 – 27. Den var i bruk til 1935. Han laget også mange andre ting som skurtresker, bensinmotor, rugemaskin og elektrisk melkeseparator. Under militærtjenesten tok han på seg oppdrag som børsemaker.

Da Rasmus var ferdig med militærtjenesten fikk han i 1921 eller 1922 stilling på Ullandhaug Radio (Kringkastingsstasjon for telegrafi) som maskinist. Han var da 28 år gammel. Dette måtte være en ønskestilling for ham, i et miljø med alle hans faglige interesser som radio, mekanikk og elektroteknikk. Her gikk han inn i vaktteneste med både dag og nattevakter. På den måten ble det en del fritid som kunne brukes på hobbyvirksomheten.

Vinteren 1922 til 1923, startet Rasmus sin egen kringkastingsstasjon og sendingen var i gang i september 1922. Stasjonen ble kalt Radio Grannes. Den var på lufta hver kveld fra ca. kl.18.00 til kl.20.00. Rasmus fortalte nyheter og sa litt om været. Konen Gunhild sang og kom med matoppskrifter og holdt visstnok også andakt av og til. Det var nok ikke mange lyttere, for få hus hadde mottagere. Rasmus hadde hjulpet slekt og venner med mottagere, og ellers så var det nok neppe noe annet å lytte på enn sender fra London. Senderen var plassert i et nedlagt hønsehus hos en nabo. Den 15. mai 1923 kom driftsbestyrer Rosenvold og to montører fra Sola Elektrisitetsverk og ville beslaglegge eller stoppe stasjonen fordi driftsbestyreren mente at de ikke kunne tillate at verkets energi ble tappet ut i luften ukontrollert.

Rasmus var på mange måter forut for sin tid og da han søkte om patent f.eks. på en telefonmembran med korrugert bølgemønster på 1920-tallet var det ingen som ville ha det. Da patentet hadde gått ut, så ble det på 1930-tallet standard med slike membraner.

Rasmus ville helst ha blitt urmaker, og han spurte flere urmakere i Stavanger om lærlingplass. Men han fikk avslag hver gang og begrunnelsen var at han ble betraktet som en bondesønn uten legning for finmekanikk. Hendene hans var for grove og lite egnet for urmakeryrket. Byfolk den gang betraktet nok bønder generelt som noen klumpete folk som ikke egnet seg til annet enn tungt slit og gårdsarbeid. Kanskje var forsmædelsen ved å bli avvist en drivkraft da han noen tiår senere satt ved sin arbeidsbenk og lagde de ørsmå, omhyggelig utformede delene til ur som skulle få fagfolk til å bli stumme av beundring? Som gammel var Rasmus Sørnes noe av en legende i norsk urmakermiljø. For unge urmakerelever var det et høydepunkt i utdannelsen når de reiste på studietur til Østfold og fikk beskue underverket etter å ha blitt traktert med kaker og saft og vann av «trollmannen» og hans hustru Gunhild.

Ullandhaug Radio ble flyttet til Jeløy ved Moss i 1930-31, og de ansatte flyttet med, som vanlig var den gang. Det var ikke lett å få seg arbeid i 30-årene, så man måtte holde på det man hadde. Rasmus reiste til Jeløy alene og var der ca. ett år som hybelboer mens han bygget seg hus og forberedte flytting av familien. Her på Jeløy laget hadde han også sitt eget verksted.

Rasmus Sørnes døde på Jeløy utenfor Moss 15. februar 1967, 74 år gammel.

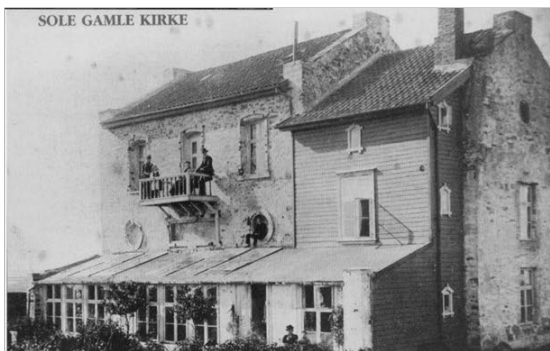
Møte nr. 2

Tid: Torsdag 20. februar kl. 19:00

Sted: Sola Kulturhus

Bennetter- og Hellandfamilienes dype spor på Sola innen – kunst, kultur og arkitektur

Ved Arvid Bærheim

Maleren Bennetter og hans familie hadde nære forhold til familien Helland. Begge familiene har bidratt inne kunst, kultur eller arkitektur i Sola. Begge familiene fikk også et nært forhold til ruinkirken og området der. Sønnen til maleren Johan Jacob Bennetter, Henrik ble gift med datteren til soknepresten i Sola Kittel Helland, Amalie. Bror til Amalie var Gustav Helland, en veldig kjent arkitekt her i distriktet. Han har bl.a. tegnet Sola kirken og rådhuset i Solakrossen som ble revet.

Møtet er i samarbeid med Sola Kulturhus og åpent for alle. Fri entré.

Vi starter med en drøs kl.18:30

Referat møte nr. 2

Til stede: 66

Foredragsholder denne kvelden var Arvid Bærheim og han skulle snakke om Bennetter- og Hellandfamiliene som har satt dype spor i Sola innen kunst, kultur og arkitektur.

For Helland- og Bennetter-familiene har begge betydd mye for Sola. I dette møtet handlet det om begge familiene og hva de hadde gjort i Sola og hva de hadde felles. For de hadde barn som var gift med hverandre – Henrik Bennetter, malerens sønn var gift med prestens datter, Amalie Helland. Men kveldens foredrag starter med Bennetter familien.

Johan J. Bennetter

Maleren Johan J. Bennetter var født i Christiania i 1822, og utdannet seg først til skipsfører og seilte en periode i handelstrafikk langs kysten. Det viste seg tidlig at han hadde kunstnerisk talent og begavelse, og han fikk utdanning av kjente kunstnere i Christiania først, og senere i Nederland og i Paris. Han kjente sjølivet godt noe som gjorde at de flotte marine bildene han malte fikk stor anerkjennelse. De ble kjøpt inn i gallerier over hele Europa. Det var i Paris han traff sin tyske kone Wilhelmine som drev med diakoni- og sosialt hjelpe arbeid. Johan hadde også religiøs interesse og deltok med sosialt hjelpe arbeid i den Franske hovedstaden.

Da den tysk-franske krigen brøt ut i 1870-71 dro maleren til Norge for å komme vekk fra urolighetene. Da han kom til Sola, fikk han se kirkeruinene og så straks mulighetene her med den flotte utsikten utover sjøen og Solastranden. Han ønsket å gjøre dette til et atelier og bolig. Kirkeruinen sto til nedfalls og han fikk kjøpe det av Haaland kommune i 1871 for 80 spesidaler. Men det var mye å gjøre før han kunne bruke stedet og det tok mange år å få bygningen ferdig. I mellomtiden dro han tilbake til Frankrike der det var blitt fred igjen. I 1880 vendte han så tilbake til Sola og flyttet inn. Dette skulle bli hans siste bosted.

Det var naturtro marine motiver Johan var ekspert på. Mange av maleriene gikk for høye priser, opptil flere tusen kroner. Selv om det mest var motiv med hav og båter, seilskuter og dampskip så malte han også lokale motiv som fra bl.a. tarehenting på Kolnes. Men sjø og himmel var alltid en dramatisk del av maleriene.

Etter nærmere 30 år i Paris hadde Bennetter lagt seg til et bohemliv og likte å omgås de «kondisjonerte» - dvs. besteborgere. Det samme gjorde han etter at han flyttet til Sola og de fleste av disse kom fra Stavanger. Boligen var blitt en attraksjon lenge før den var ferdig bygd, og blant de som kom for å se den var prins Oscar av Sverige som var innom Sola allerede i 1872 - året før han ble kronet til kong Oscar II av Sverige. Han var da på turne gjennom Norge og kom til Rogaland for å være med på å åpne monumentet Haraldstøtten i Haugesund. Den var laget i anledning 1000 års jubileet for slaget i Hafrsfjord og rikssamlingen. Prinsen ville klatre opp en stige inne i ruinkirkebygget, men fikk ikke lov av maleren. Oscar kommenterte da leende: *Men vet de da ikke at jeg er en gammel sømand?* Mange av vennene til Bennetter var religiøse, blant disse var teologen Peter Hærem som bl.a. stiftet Ynglingeforeningen (senere KFUK-KFUM), Lutherstiftelsen, og han grunnla også Studenthjemmet i Christiania.

Det var flere andre kjente personer Bennetter omgikk seg med. Sigbjørn Obstfelder var huslærer for malerens to sønner mens billedkunstneren Frida Hansen og maleren Carl Dørnberger var elever hos Bennetter.

Bennetter var mye syk de siste årene. Han fikk vondt i en hånd, og i tillegg feber og hjertekomplikasjoner. Rundt 1890 fikk han også store problemer med synet og det ble

vanskelig å male. Dette betydde mindre inntekter og økonomiske problem. Naboer måtte noen ganger trø til med hjelp og kom med mat til ekteparet. I 1898 la han huset ut for salg, men ingen ville kjøpe. Han måtte nå selge mye av inventaret og de få maleriene han hadde igjen. I mars 1904 døde kona, og vel en uke senere 29. mars, døde Johan Jacob Bennetter.

Henrik Bennetter

Sønnen Henrik Wilhelm overtok kirkeruinboligen i 1904, men den hadde forfalt så mye at han valgte å bygge et nytt hus på tomten. I 1903 giftet han seg med Amalie Helland i USA. Hvordan de møttes vet vi ikke, men det er sannsynlig at de hadde møttes på Sola fordi far til Amalie var sogneprest på Sola og de bodde i presteboligen på Sømme. Amalie var 35 år og Henrik 29 år da de giftet seg. De fikk ingen barn.

Henrik jobbet som herredskasserer i Sola, men hadde også kunstneriske evner og likte å male som faren. Solastranden ble på den tiden et mer og mer populært utfartssted. Men oppsitterne på stranden var ikke like fornøyde med den økte trafikken. I et leserbrev til Aftenbladet i 1914, skrev Henrik Bennetter at noen labaner av mannfolk ødela stranden, så derfor stengte han den like så godt ved å forby trafikk på veien forbi eiendommen hans. Etter en stund åpnet han veien igjen, men den gangen bare for damer som han kommenterte i leserbrevet med at de var «Livets pryd og dets fryd». Henrik var mye syk og han ble ingen gammel mann, og døde i 1923 bare 49 år gammel.

Amalie Bennetter

Konen Amalie ble boende alene i huset helt til krigen brøt ut i april 1940. Hun hadde litt høns og hun likte å stelle i hagen sin. Hun var selskapelig og hadde kontakt med både naboer og familie.

9. april 1940 og krigen starter. Huset til Amalie lå midt i skuddlinjen for engelske flyangrep. Både tyskerne og naboer advarte Amalie mot å bli boende i huset. Men hun var stædig og nektet å flytte. Sola flyplass var under konstant angrep av engelske bombefly etter 9. april. Om kvelden 15. april kom 6 engelske Armstrong Whitworth Whitley bombefly inn over Sola. Bomber ble sluppet over flyplassen, og flyene ble møtt av tysk luftvernartilleri. Amalie var på soverommet da en granatsplint traff henne i halsen. Naboer så at huset ble truffet, og en av disse, Bertel Sola, fant henne. Etter en stund kom også broren Gustav og kona til Sola fra Stavanger, og de fikk henne til sjukehus i Stavanger. Livet stod ikke til å redde dessverre, og hun døde to dager senere, 17. april, 72 år gammel.

Det har tidligere blitt hevdet at Amalie ble truffet av granatsplinter fra den engelske krysseren «Suffolk» som bombarderte flyplassen 17. april. Men det stemmer ikke, for da var hun allerede på sykehus i Stavanger.

Etter dette forlangte tyskerne at flere bygg i området skulle fjernes, som kirkeruinen, huset til Amalie, Sola kirke og 14 gårder da de lå i veien for innflygingen til flyplassen og for nær engelske bombeflyangrep. Materialene fra huset til Amalie ble brukt i et hus som ble bygd på Grannes.

Kittel Kittelson Helland

Var far til Amalie. Han kom fra gården Helland i Sand i Ryfylke. Han var bondesønnen med gode evner og var først omgangsskolelærer, så handelsbetjent i Stavanger før han reiste til Christiania og utdannet seg til prest i en alder av 43 år. Der traff han kona Ovidia Bernhardine Olsen som han giftet seg med 1. mai 1867. Like etter reiste de til USA, der Kittel jobbet som prest til 1876. I USA fikk ekteparet 4 barn – Amalie, Alvilde Bernhardine, Caroline og Christian Bernhard – og etter at de kom hjem til Norge fikk de 5 barn til – Alfred Oscar, Gustav Waldemar, Otto Gerhard, Alvilde Marie og Sigurd Konrad.

Kittel kom til Sola fra Nissedal, Telemark, i 1885, og han hadde da sine siste år som prest i Haaland sokn til 1896. Han bodde på prestegården på Sømme.

Gustav Helland

Den mest kjente av barna til Kittel og kona var Gustav Helland, en yngre bror til Amalie. Han kom til Sola da han var 7 år gammel. Han gikk på Sola skole og seinere på Stavanger katedralskole. Så ble det tegneskole i Christiania før han drog til Tyskland og utdannet seg til arkitekt. Etter fullførte studier i 1904 fikk han jobb i Siemens og jobbet 10 år for firmaet i både Tyskland og England. Det var i London han traff konen sin, Ethel Sharp. Gustav drog tilbake til Norge i 1914, antagelig for å unngå krigen som var på trappene i Europa. I Stavanger etablerte han arkitektkontor, og kontoret hans fra 1917 var i hans egen tegnede bolig på Eiganesveien 8. Senere ble dette lokaler for den kjente restauranten Cafe de France.

Han hadde gode kunstneriske anlegg og var også en flink maler. I utlandet hadde han lært seg mange forskjellige stilarter som han tok med seg i sitt arbeide i hjemlandet. Blant disse stilartene var nasjonalromantikken, nyklassisismen og funksjonalismen. Han tegnet etter hvert mange kjent bygg her i distriktet, som bakermester Alvestads bakeri og bolig i Gamle Stavanger, Folkets Hus i Stavanger, Metodistkirken, Økonomens varemagasinet, Nordkronens silo og kontor, Øglænds sykkelfabrikk og Øglænds manufakturforretning i Sandnes.

Gustav Helland, hadde to barn. Asta Ethel (1917 – 1995) og Gustav Bernhard (1919 – 1941). De vokste opp i Stavanger, men var mye ute på Sola hos tante Amalie om sommeren. Gustav Bernhard med kallenavnet Gussi ville bli arkitekt som faren, og han reiste til Manchester i England like før krigen og begynte studier der. Han var hjemme på besøk da krigen startet, men han ville gjerne dra tilbake til England for å delta i krigen. Tilbakereisen ble planlagt, og det var en dristig plan. Han og kameraten Einar Thorsen som var 10 år eldre, likte å padle kajakk, og de bestemte seg for å padle over Nordsjøen i en tomannskajakk. Startpunktet for turen var Alvestadkroken på Bokn, og 28. mai 1941 startet de turen med proviant for en uke. Turen endte dessverre som en tragedie og de forsvant på havet.

Gustav Helland fortsatte sitt virke som arkitekt og i 1954 fikk han oppdrag om å tegne ny kirke på Utsola, som skulle bygges hvor tyskerne hadde revet den forrige. I 1955 ble kirken innviet. Mens han drev og jobbet med kirken fikk han et nytt oppdrag av Sola kommune, denne gangen var det et nytt rådhus de trengte. Det tok litt tid for politikerne var ikke helt enige med seg selv hvordan og hvor stort rådhuset skulle være. I 1958 startet arbeidet og ble ferdig 2 år senere. Gustav Helland fikk aldri se rådhuset ferdig, da han døde i 1958.

Ruinkirketomten

Vi skal tilbake til ruinkirketomten. Det ble kamp etter Amalies død mellom Bennetter-slekta i USA og Helland-familien om hvem som skulle overta ruintomta. Men til slutt var det arkitekt Gustav Helland som fikk overta. Han kjøpte en hytte i Bjerkreim, og brukte materialene til å sette opp et nytt hus på tomten i 1952. Dette ble en populær ferieplass for arkitekten og kona, og ikke minst for dattera Asta Ethel og hennes mann, apotekeren Finn Torngård Retz og deres to barn, Rolf og Pål. Arkitekt Helland hadde god kontakt med naboer på Sola, og mange av disse hadde han vokst opp sammen med. De kom ofte innom, og da fikk de gjerne smake på likøren til svigersønnen, Finn Retz.

Da Gustav Helland døde i 1958, overtok datteren Asta Ethel og mannen Finn Retz ruinkirke- eiendommen. Her ferierte og bodde de mesteparten av sommeren. 1. januar 1978 kom tomten over i kommunens eie.

Kommunen begynte nå med idéen om å gjenreise steinkirken. Etter mye fram og tilbake med riksantikvaren, så stod, lørdag 2. september 1995, kirken ferdig slik den er i dag. Den ble vigslet av Solabuen, biskop Bjørn Bue.

Møte nr. 3

Tid: Torsdag 24. september kl. 19:00

Sted: Sola Kulturhus-den store konsertsalen

Sola strandhotells 100 årige historie

Ved Tor Erik Hansen

Vi prøver oss med et nytt møte, selv om det er corona tider. I samarbeid med Sola Kulturhus har vi lagt til at alle smittevernregler følges.

- Møtet vil bli avholdt i hovedsalen hvor mange stoler er blokkert for å ha rette avstanden.
 - Dere må forhåndsbestille ved å klikke på linken <https://www.solakulturhus.no/event/medlemsmote/> da havner dere inn på kulturhusets booking system. Det vil selvsagt ikke koste noe.
 - Husk å holde 1 m avstand og vask hendene.
 - Det vil ikke servert kaffe da dette fører til kø.
- Håper mange allikevel vil komme.

Meld deg på her:

www.solakulturhus.no/event/medlemsmote/

Eller tlf: 51 65 34 80

Referat møte nr. 3

Til stede: 56

Dette var det første møtet etter Corona-nedstengingen i vår. Leder startet med å si at styret var veldig spent på dette møtet og hvor mange som ville møte fram. Det er jo vanskelige tider med strenge smittevernregler som må følges. Men vi mente vi skulle få det til med et tett samarbeid med kulturhusets ledelse. Pga. avstands reglene i møtelokaler, var eneste alternativet hovedsalen i kulturhuset hvor antall seter var redusert fra 450 til 84. At det møtte fram så mange som 56 på dette møtet var derfor svært gledelig.

Leder skulle selv holde foredraget denne kvelden som hadde tittelen: "Sola strandhotells over 100-årige historie". Historien starter for over hundre år siden, på tidlig 1900-tallet. Den gang var det ikke så vanlig å reise ut på strendene for å nyte sol og badeliv. Faktisk var det forbudt både for tilreisende og eierne av områdene å ferdes både på jordene innenfor og ut på selve stranden fra år 1900 til 1911. Dette var på grunn av store sandflukt problemer på de fleste Jærstrendene. Det ble derfor startet en massiv planting av marehalm med importerte frø fra Danmark. Men marehalm var ikke nok, så på noen plasser ble det plantet buskfuru. Arbeidet med marehalmplanting ble startet i 1899, og ble ferdigstilt i 1906. Buskfuruplantingen ble ferdig i 1912.

I parallell med dette dukket de første planene om hotell opp. Men de ble det ingenting av da I parallell med dette dukket de første planene om hotell opp. Men de ble det ingenting av da de ikke fikk skjenkebevilling. Det første forslaget kom i 1906 da et tysk konsern lanserte et forlag om et hotell for 200 gjester og det neste i 1912, da hotelleier Michel Gorritzen lanserte sine planer. Han hadde solgt sitt Grand Hotell i Egersund og så seg om etter noe nytt.

Så i 1914 dukket Rasmus Christoffersen opp. Han hadde bakgrunn som sjømann på flere passasjerskip, men drev på den tiden hotell Alexandra i Sandnes. Dette hadde han drevet med i fire år, men slet mye da han ikke fikk skjenkebevilling. I 1913, under den politiske behandlingen av bevilgningssøknaden, ble han beskylt for å omsette alkohol ulovlig. Han så seg nå om etter noe annet og interessen falt på Solastranden.

I Stavanger Aftenblad stod det den 24. april 1915 om framdriften og planene for badeetablisementet som han hadde på Solastranden. Badehotellet på Sola var da godt på vei. Det skulle bli en bygning som var 20 meter lang, 14 meter bred og 6 meter høy, forsynt med flatt tak hvor servering skulle foregå. Innvending var det det stort sett en stor spisesal med full takhøyde, pluss 2-3 rom. I mai 1915 åpnet hotellet, men den offisielle åpningen var ikke før 21. juni 1915.

R. Christoffersen var ikke den som brydde seg om formaliteter. Ikke hadde han søkt skjenkebevilling som de andre og ikke virker det som om han hadde bedt om byggeløyve heller. Ikke før i 1924 var tomten tinglyst på ham.

Men han hadde mange andre utfordringer. Naboene, oppsitterne på stranden stengte en periode veien som de eide ned til stranden. Herredsstyret hadde forbudt "automobil" kjøring på bygdeveien i Sola. Det var heller ikke strøm eller telefon før etter noen år.

Ting ordnet seg etter hvert, alt utenom en viktig ting, skjenkebevilling. Mangel på skjenkebevilling ble kroken på døra for Christoffersen. Allerede i august 1915 søkte han for første gang om tillatelse "til at skjænke alkoholsvagt øl (landsøl) samt lettere bordvin (rødvin og rhinsk-vin) til badegjesterne". Han fikk lov til å skjenke Landsøl, som var en øl type med lavt alkoholinnhold. Men fikk ikke skjenke vin. Han søkte hvert år om å skjenke alkohol, men fikk nei hver gang. Hotellet fikk aldri skjenkebevilling så lenge han levde.

I en alder av 52 år, den 9. januar 1926, døde Rasmus Christoffersen etter en tids sykdom. Kona overtok driften, men det gikk ikke bedre. I 1928 blir hotellet lagt ut for salg, men ingen ville kjøpe det.

Den 19. februar 1929 var det tvangsauksjon av hotellet. Hotellet blir da overtatt av danske Axel Lund. Han ble født 5. juni 1893 i Nibe i Danmark. Allerede som 15 åring reiste han til Berlin og fikk jobb som pikkolo på et kjent hotell hvor han jobbet i flere år. Etter et kort opphold i London og Frankrike måtte han hjem til Danmark og gjøre sin plikt i militæret under den første verdenskrigen. Etter militæret fikk han jobb på Københavns beste hotell. Men han var rastløs og i 1919 fikk han jobb som souschef på Hotell Norge i Bergen. I 1921 fikk han tilbud om å overta Victoria hotell i Stavanger og flyttet dit. Senere overtok han også driften av Grand Hotell i Stavanger og i 1925 ble han sjef på Bjergsted restaurant. I 1925 giftet han seg med Ellen, datter til skipsmekler Georg N. T. Monsen. Axel Lund var 10 år eldre enn henne. De fikk aldri barn.

Det var jo ikke lenge fra Lund overtok hotellet til sesongen startet, og han lå ikke på latsiden. Allerede i mai 1929 var han i gang med ombygninger. I salongen ble en peis murt opp og ellers i spisesalen ble et stort speilglassvindu montert på sørveggen slik at gjestene fikk en flott utsikt mot naturen. Den 17. juni 1929 inviterte han herredstyret i Haaland til å ha møtet sitt der. Første sak på agendaen var en søknad fra Lund om å få alminnelig bevertning, noe som ble innvilget til hans store tilfredsstillelse. Det med skjenkebevilling ble veldig viktig for Axel Lund og driften av hotellet. For i Stavanger var det stor motstand mot dette hvor det ikke ble gitt skjenkebevilling før i 1954. Axel Lund innrømmet at skjenkeforbudet hjalp driften av Sola Strandhotell.

I 1930 kjøpte han festsalen på luksudamperen "Montroyal" Stavanger skibsophugning" på Buøy. Festsalen var ca. 12 meter i firkant og han måtte bygge en ny, passende bygning til denne salen. Salen rommet ca. 50 middagsgjester og planen var å bruke den til møter eller andre sammenkomster. Fra skipet kjøpte også Lund alt utstyret i et trimrom og var med dette veldig framsynt. Det må ha vært Norges første.

Hotellet gikk tydeligvis godt, og Axel Lund hadde på nytt vært på Buøy og "shoppet". Der anskaffet han seg i 1932, spisesalen til den norske fregatten "Kong Sverre". Rommet var enklere i stil enn Mountroyal-salen, men salen var stor og det kunne dekket for 150. Gulvet var fra fregattens solide dekkplanker i lys italiensk eik, mens takbjelkene var av fregattens mørke grovt tilhuggete eiketømmer. Det passet bra med denne utvidelsen da det i juli 1933 ble arrangert en kongemiddag med 140 gjester. "Kong Sverre" var en fregatt i den norske marinen, sjøsatt i 1860 og utstyrt med moderne og svært kraftig skyts, men ble aldri satt i tjeneste, da det ikke var pansret.

Axel Lund hadde stadig nye idéer. En av dem stod ferdig i 1936 og var den gangen helt unikt i norsk sammenheng, et utendørs svømmebasseng. Det var et imponerende anlegg, bygd i flukt med hotellet. Selve bassenget var 28 meter langt og 9 meter bredt, og tok 450 000 liter vann. Det var sjøvann som ble pumpet opp gjennom rør som var lagt 250 meter ut fra stranden.

I 1939 ble hotellet videre utbygget mot nord med bl.a. restaurantene "Den glade laks". Alt gikk bra fram til 9. april 1940, da inntok tyske angrepstropper hotellet og benyttet det til innkvartering frem til fredsslutningen i 1945. Etter krigen brukte allierte tropper hotellet frem til slutten av 1946. Da Ellen og Axel Lund igjen overtok hotellet, var der ingen ting igjen av inventar og utstyr. Alle bygninger måtte repareres, men våren 1947 sto hotellet igjen klart til å motta gjester.

Høsten 1949 ble enda en ny bygning på nordsiden påbegynt. Det sto ferdig til bruk sommersesongen 1950. Enda et bygg, annekset, ble bygget og eid av forsvaret og sto ferdig i 1952. Hotellet hadde tinglyst bruksrett på dette bygget mot at forsvaret til enhver tid var garantert et visst antall rom til en rimelig pris. Ellen & Axel Lunds stiftelse kjøpte dette bygget av forsvaret i 1980.

Selv om hotellet ble utvidet, var det ikke lett å drive et hotell ute på landet. Forsvaret var en god og flittig kunde, men her kunne ting fort forandre seg for det var store forflytninger og nye militære flyplasser ble åpnet. Samtidig hadde hotellene i Stavanger nå fått skjenkebevilling, så den fordelen Sola Strandhotell hadde hatt, var nå ikke lenger til stede.

Axel Lund begynte jo også å dra på årene og han og konen Ellen hadde som fortalt ingen barn. Så hvordan skulle han sikre seg at hotellet ble drevet i samme ånd og med samme kvalitet som han selv hadde gjort det. Idéen var å få hotellfagskolen hit for da kunne han få billig arbeidskraft.

Norsk Hotellfagskole ble flyttet til Sola fra Oslo i 1952 og sto for driften av hotellet frem til 1967. Men det gikk ikke helt som Axel Lund hadde tenkt. Elevene hadde mer enn nok med skolearbeidet. Og styret i stiftelsen var mer en nok opptatt av skolen og ikke driften. De stoppet i 1967 den ordinære hotell drift grunnet dårlig økonomisk resultat. Norsk Hotellfagskole brukte deretter anlegget frem til våren 1977, de tre siste år bare som internat. I 1974 flyttet skolen til Ullandhaug.

Stiftelsens styre besluttet da å gjenoppta ordinær hotell drift. Bygningene ble seksjonsvis satt i stand til å motta gjester, og oppussing av anlegget foregikk nå kontinuerlig, men avhengig av driftens avkastning. Men det var ikke godt nok og hotellet forfalt, da det manglet mye nødvendig vedlikehold. Sola kommune mente det burde rives, men det fikk de ikke lov til for hotellet hadde turistbevilling og det styrte staten.

Det så mørkt ut, men en mann så muligheten som mange andre ikke så, Jan Johnsen. Han ble ansatt som hotelldirektør i 1976. Han var født i Stavanger og var dette året 35 år, men ikke uten erfaring. Han hadde i to-tre år vært inspektør på hotellfagskolen. Han var en iherdig hotellmann som bl.a. hadde fått skikk på overnattingssteder både i Finnmark og i Gol i Hallingdal.

Hotellet var Jan Johnsens lidenskap, jobb og hobby. Slike drivjern har gjerne ressurser til noe mer. Johnsen engasjerte seg for Sykehuset i våre hender en kampanje for å sikre det beste utstyret til sentralsjukehuset i Rogaland. Men ved siden av hotellet var det politikken som tok det meste av Jan Johnsens tid. Etter mange år i Stavanger bystyre og formannskap, ble han innvalgt på Stortinget fra Rogaland i 1997. Dermed ble det dagpendling mellom Stavanger og Oslo.

Jan Johnsen skjønte at hotellet trengte et rykte, en positivt image, et renommé. Hvis gjester begynte å omtale hotellet i positive vendinger, ville mye være vunnet. En god idé var å invitere folk til søndagslunsj i Den Glade Laks? Det ble en suksess. Når det kom penger i kassen, så kunne det bety et strøk maling på ett rom eller noen kroner til en dusj på et annet værelse. Oljeindustrien var på vei opp, det hjalp. Ellen Lund trødde også til med litt økonomisk støtte. Men Axel Lund opplevde ikke oppsvinget, da han døde i 1978, 85 år gammel.

I april år 2000 drukner Jan Johnsen på et besøk i Costa Rica for Stortinget. Stiftelsen og de ansatte for hotellet var alle i sjokk, men det måtte raskt finnes erstatter som kunne videreføre arbeidet til Jan Johnsen.

Etter en stund ble Gisle Steffensen ansatt som administrerende direktør. Han var ikke ukjent med hotellet, for så tidlig som i 1964 jobbet han som kjøkkenhjelp. Han hadde også gått hotellhøgskolen som navnet ble etter hvert. Gisle Steffensen hadde flere ledende stillinger ved flere store hoteller før han kom til Sola. Han startet som direktør på Sola i 2002.

Gisle Steffensen var som Jan Johnsen, han så muligheter i stedet for bare problemer. Da han kom, var lite gjort med bygningene. Han så fort at hotellet hadde et potensiale som ennå ikke var fullt utnyttet. Beliggenheten var unik, men hotellet var lukket mot stranden og havet med små vinduer. Disse ble erstattet av store, åpne vindusflater som slapp inn lys og ga utsikt og fikk stranddynene "inn".

De hadde nå blitt flinkere til å legge til rette for kurs og konferanser, men dette kunne stadig gjøres bedre. Det var ikke alltid at kurs- og konferansedeltagerne kunne få plass på hotellet og dette gjorde at kundene søkte andre steder. Konferanse kapasiteten var også begrenset.

I 2006 legges det så fram planer om utvidelse av hotellet. Første byggetrinn gikk på å bygge et nytt bygg på 630 m² på nordsiden av hotellet. Første etasje ble tilrettelagt for konferansevirksomhet. Andre etasje blir overnattingsfløy og øverste etasje et spa senter. Det andre byggetrinnet skulle ligge hvor det eksisterende hotellfagskolebygget lå. Denne delen skulle inneholde flere konferanserom og hotellrom. Antall hotellrom ville bli nesten doblet. Etter mye fram og tilbake med kommunen fikk de byggetillatelse.

I 2015, etter 14 år som direktør på Sola gikk Gisle Steffensen av som pensjonist. Ny direktør ble Cornelius Middelthon. Men driften i dag er nok like konjunktur utsatt som før og for å presisere så er artiklene denne presentasjonen er basert på skrevet før Corona utbruddet.

Møte nr. 4**Tid: Torsdag 22. oktober kl. 19:00****Sted: Sola Kulturhus****Lansering av årboka for 2020 og
foredrag om uttappingen av Stokkavatnet****Ved: Inge Røyneberg**

Fra uttappingen i 1908 og i dag

Velkommen til nok et møte i historielaget. Denne gangen skal vi ha en rekordtidlig lansering og presentasjon av årboka som også vil være til salgs. I tillegg skal **Inge Røyneberg** fortelle om en artikkelene i boka som handler om da Forus området, eller det som da het Stokkavatnet, ble utappet for godt over 100 år siden.

Påmelding på forhånd er
påkrevd og gjøres her: ➡

- www.solakulturhus.no/program/
- e-mail: post@solakulturhus.no
- tlf: 51 65 34 80

- Vi skal også ha en **historisk tur på Byberg** på søndag 1.nov. kl. 12:30. Parkering ved motocross banen. Turen tar max. 2 timer
- Vi vil også minne om at Tor Erik Hansen skal i anledning åpningen av den nye kirken et foredrag om «Religion og kristendom i Sola i historisk tid», tirsdag 27. oktober kl.19.00

REFERAT MØTE NR.4

Til stede: 66

Leder åpnet møtet og han presenterte selv hver artikkel i årboka. Han sa at styret er stolte av nok en gang å få til en årbok, den femte i rekken. Dette året er jo underlig også for historielaget. Men for årboka har det til nå vært positivt, fordi forfatterne under koronakrisen har hatt god tid til å skrive. Dette medførte til at boka var ferdig 1 ½ måned tidligere enn vanlig. Derfor var lanseringsmøte først fram en måned, vi vet jo aldri hva som kan skje.

Så var det kveldens foredragsholder som var Inge Røyneberg. Han skulle fortelle fra en av artiklene i årets bok, om uttappingen av Stokkavatnet.

Området som vi i dag kaller Forus het egentlig Stokkavatnet. I dokumenter beskrives det også som Søre-Stokkavatnet siden det er et annet lenger nord med samme navnet. For litt over 100 år siden var dette området vi kaller Forus et vann. Det var stort, ca. 4000 mål og lå akkurat i skillet mellom Håland, Høyland og Hetland kommuner. Den gang 3 h-er, i dag 3 s-er: Sola, Sandnes og Stavanger kommuner.

Vannet var grunt, fra 1.5 til 3 meter dypt og hadde utløp mot Gandsfjorden. Bekken fra vannet drev hele 7 møller. Vannet hadde god fiskebestand med røye, sik, aure og ål. Flere gårdsbruk hadde fiskerettigheter. Folk som var født omkring 1890 eller tidligere, har fortalt at en nesten kunne vasse fra Stokka til Svanholmen, og at det mange steder var vanskelig å ro fordi årene tok ned i bunnen. På Jåttå-siden var det vanskelig å komme ut på vatnet eller i land med båt fordi bunnen der bestod av bløt leire, mens på Røyneberg og Godeset var det fin og fast sandbunn. Derfor hadde Jåttåbuene båtene og fiskeredskapene sine på Røyneberg.

I tillegg var det torvmyrer rundt vannet med et myrbelte som var på opptil 900 meter bredt. Dette var viktig da torv var den viktigste form for brensel på det treløse Jæren. I myrbeltet vokste det siv som ble brukt til å lage tøfler, jærstoler, matter etc. Våtmarkene gav også grunnlag for et yrende fugleliv.

Følgende gårder fikk tilleggsjord da dette området ble uttappet.

- Sola: Røyneberg og Skadberg.
- Sandnes: Stokka og Lura.
- Stavanger: Jåttå, Godeset, Gausel og Forus.

Hvorfor hele området i dag blir kalt Forus siden Forus gården var den minste av gårdene er underlig. Mest sannsynligvis kom det av at tyskerne kalte flyplassen de anla for Forus.

Bakgrunnshistorien bak uttapping av vann på Jæren var at rundt 1850 var det stor optimisme i jordbruket og bøndene Jæren stod på for å nydyrke udyrka mark. Slikt arbeid var på Jæren et tungt arbeid, det var mye stein, myrete og det tok lang tid for noen få mål ekstra. Ved å drenere vann eller bare senke vann ville enklere frigi arealer som ville gi god jordbruksjord.

Det første senkningsarbeidet her i området var uttappingen av Skas-vannet eller Heigre-vannet, som det også ble kalt. I 1855 ble statsagronom Lindeqvist oppfordret av «flere eiere» til å gjøre undersøkelser med sikte på senkning av dette vannet og han la fram forslag med kart. Men det ble ikke noe av dette prosjektet da den foreslåtte løsningen ikke ville drenere et stort nok område. Etter mye om og, men med nye planer ble det i 1861 ved kongelig resolusjon bestemt at bøndene rundt Skas-vannet skulle få utføre senkningsarbeidet. Senkningsarbeidet ble utført i 1863 og store myrstrekninger som før hadde ligget under vann eller jorda hadde vært vassjuk begynte nå å tørke ut.

Men allikevel ble ikke vannet skikkelig uttørket og dypere kanal ble laget. Dette ble sett på som en suksess og flere uttappings prosjektet ble lansert deriblant det største her i distriktet, Stokkavatnet.

Som en følge av prosessen på Skas-Hegre kom på 1860-tallet opp en idé om å tappe ut Stokkavatnet lagt fram, men uten å bli videreført. I 1877 utarbeidet statsagronom Jakobsen og amsagronom Ingebrigt Anda en plan for senkning av vannet med kanal til Gandsfjorden. I 1880 ble planene sendt til landbruksingeniør Grimnes. Kostnadsoverslaget var på 30 000 kr. pluss innløsning av fallrettighetene til møllene på Forus. Men dette førte bare til delvis uttapping da vannet var grunt på Gandsfjord siden. Løsningen var dyr og ga lite tilleggsareal. Forusløsningen var også komplisert på grunn av kryssing av jernbanen. Også disse planene ble lagt på is.

I 1891 kom landbruksingeniør Grimnes inn på tanken om å drenere vestover mot Hafrsfjord

Da ble det mulig å tappe vannet helt, men det krevde en komplisert tunnel gjennom Åsen høyden samt en lang kanal over Joa til Hafrsfjord.

Det tok sin tid å videreutvikle planene, men så i 1903 ble det sendt inn konsesjonssøknad. Kostnadsoverslaget var på kr. 65 000, pluss innløsning av fallrettigheter. Det ble søkt om statsstøtte, men dette ble avslått for dette året av budsjettmessige årsaker.

Men så begynte ting å skje. Det første var godkjenning av avtaler. Den 2. desember 1904 ble kontrakt utarbeidet og signert, og kort etter signert av flertallet av grunneierne. Finansiering var lagt opp slik: Totalkostnaden var på ca. 80 000 kr. (inkl. fallrettigheter) dette skulle dekkes ved et statstilskudd på 20 000 kr. og 60 000 kr. dekkes av medlemmene.

Det ble opprettet en Uttappingskomite med følgende medlemmer: Martin Røyneberg (formann til 1908), Jens Skadberg, Theodor Stokka (sekretær/kasserer), Tørres H. Lura Eilert Gausel, Johan B. Hinna (formann fra 1908) og som teknisk rådgiver ble det Landbruksingeniør Grimnes.

For å få en mer effektiv prosjektframdrift ble det delt i fire underprosjekter:

1. Driving av tunnel
2. Graving av kanal over Joa til Hafrsfjord
3. Graving av kanal fra tunnel-innløp til vannet
4. Graving av kanaler på bunnen av vannet

Underprosjekt 1: Driving av tunnel. Arbeidet startet i april 1906 og omfattet en 342 meter lang, 2,5 meter brei, 2 meter høy tunnel under Åsen-høyden.

Det skulle drives (dvs. sprenges) samtidig fra begge sider. Allerede fra begynnelsen var det mange utfordringer som skulle løses. Sjakten på østsiden var 8 meter dyp og området utenfor tunnelinnslaget måtte sikres mot utsiging og ras. Det ble installert en elevator til tømning av vann samt en vifte til å få ut sprengningsrøyk og steinmassene heistes opp og kjørt bort. Elevatoren og viften ble drevet av vindkraft, senere av en bensinmotor.

Tunnelinnslaget på vestsiden, på Sande var mye grunnere. Der ble steinmasser fraktet opp på en skråbane med håndkraft. Men det trengtes en vannelevator og luftvifte, de ble drevet med håndkraft.

Kompleksiteten av hele underprosjektet ble undervurdert noe som førte til at første arbeidslag ga opp. Et nytt arbeidslag under Samson Fossaaen tok så over. Dette var erfarne

rallare som var vant med tunnelarbeid. Det gikk nå mye bedre, tunnelen var ferdig etter to års arbeid og med arbeid utført på akkord.

Underprosjekt 2: Kanal til Hafrsfjord. Kanalen fra tunnelutløpet til Hafrsfjord var på ca. 2 km og startet på Sande og gikk videre til Joa. Arbeidet startet i mai 1906 med et arbeidslag på 7 mann. Kanalen fulgte et dalføre mellom dagens Åsenhallene og fotballbanene, krysset Solaveien og fulgte et bekkefar til sjøen ved Byggservice.

For å spare arbeid gravde de først en grøft, så skulle vannstrømmen grave grøften større og føre massene til Hafrsfjord. For å få mer vann til å grave ut kanalen ble utløpet til Foruselven stengt i en periode før vannet slapp ut gjennom tunnelen. Deretter måtte de til med spade og hakke igjen og ferdigstille kanalen. Den ferdige kanalen var 3-4 meter dyp og 1,6 meter bred i bunnen. I tillegg til utgraving av kanalen måtte det bygges flere nye broer over kanalen. Dette arbeidet pågikk helt fram til avslutningen av hovedprosjektet i 1913.

Underprosjekt 3: Graving av kanal fra tunnel-innløpet til Stokkavatnet. Innløpskanalen var 70 meter lang og bunnen av tunnelinnløpet var ca. 6 meter under vannflaten og 3 meter under bunnen av vannet. Kanalen hadde en dybde på ca. 6 meter og gikk gjennom torvmyr, mold og sand. Alt oppgravd masse måtte fraktes bort for å unngå utrasing. Den 15. april 1908, kl. 15:58 ble slusen åpnet og Stokkavatnet begynte å renne mot Hafrsfjord.

Underprosjekt 4: Graving av kanaler på bunnen av vannet. For å få en effektiv drenering av vannet måtte det graves ut kanaler i bunnen av det grunne vannet. Hovedkanalen fra tunnelen var ca. 3 km lang og 2,5 – 3 meter dyp med forstøtningsmurer og skråninger. Det var 4 tilførselskanaler på 800 – 1200 meters lengde.

Total lengde på alle drenerings-kanalene var ca. 7km. Kanalene ble gravd i grensene mellom herredene og en i gårdsgrensen mellom Stokka og Lura.

Men å grave kanalene på bunnen av vannet viste seg å bli svært utfordrende. For bunnen besto av et tyktflytende slam lag og leirmasse som fløt tilbake når man grov. Men man kunne grave når det var tele i jorden. Da seg det ut nok vann til at kantene var stabile.

Prosjektavslutningen ble den 16. Oktober 1913. Da ble det avholdt generalforsamling som markerte at arbeidet med uttappingen var ferdig. Det ble etablert en tilsynskomite for nødvendig vedlikehold av kanalene. Nå gjenstod dyrkingen av de enkelte jordene. Dette var den enkelte grunneiers ansvar.

Men som omtrent på alle prosjekt ble prosjektet dyrere enn beregnet. Det opprinnelige kostnadsoverslaget var på ca. 80 000 kr., mens den endelige kostnaden ble på ca. 145 000 kr.

Samarbeidet mellom uttappingskomiteen og ingeniør Grimnes knirket, og bøndene var svært frustrert over kostnadsoverskridelsen.

I november 1908, i et møte på Vonheim bad komiteen om avløsning. Men komiteen fikk fortsatt full tillit. Den 27. januar 1910 var det et nytt møte på Vonheim. Her krevde ingeniøren ny komite, men fikk ikke medhold. I juni 1910, var det nytt møte på Lura med landbruksdirektøren til stede. Ingeniøren og hans assistent trakk seg. Landbruksingeniør Brettville ble beordret som teknisk konsulent og ting løste seg etter hvert.

Men det er klart at med teknologien tilgjengelig tidlig på 1900-tallet, så krevde det pågangsmot til å starte prosjektet og alt arbeid var manuelt. Resultatet ble kanskje ikke som forventet, men i dag er dette en av Norges største industriklynger og ikke landsby med 50 gårdsbruk.

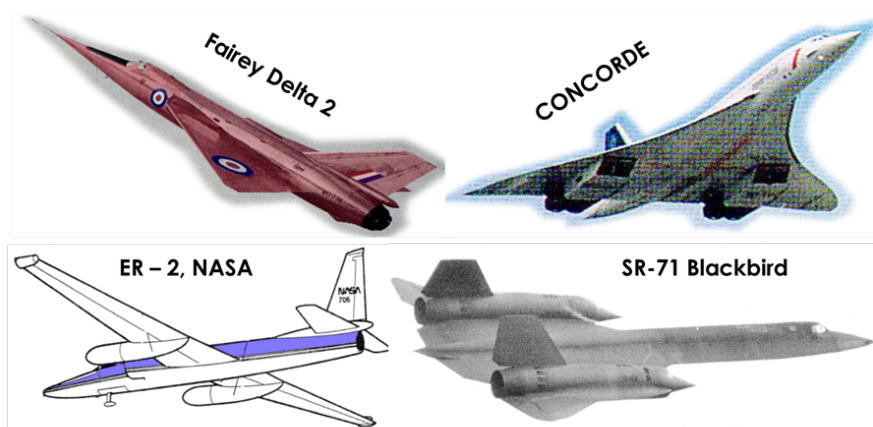
Møte nr. 5

Tid: Tirsdag 01. desember kl. 19:30

Sted: Sola Kulturhus

4 Ekstremfly på Sola, 1958 – 1989

Ved: Martin Hovland

Hva gjorde disse 'luftens legender' på Sola Flyplass....?

Velkommen til nok et møte i historielaget. NB! Møtet er flyttet fra 26.november.

Av mangel på et dekkende ord har vi kalt kveldens foredrag for «Ekstremfly på Sola». Dette er fly som er helt uten om de vanlige og som har vært på Sola. Det er de fire flyene: Eksperimentflyet Fairey Delta 2 (FD-2), passasjerflyet Concorde, det høytflygende spesialflyet Lockheed ER-2, og til sist, spionflyet Lockheed SR-71 'Blackbird', verdens raskeste og hyperhemmelige fly.

Vi gjør oppmerksom på at dette er et åpent offentlig arrangement i saler med fastmonterte seter hvor alle smittevernregler blir fulgt. På grunn av smittevernreglene må alle melde seg på på forhånd. Det finnes flere alternativer for å gjøre det. Møtet vil være i hovedsalen på kulturhuset. Det er gratis adgang for alle.

Påmelding på forhånd er påkrevd og gjøres her: ➡

- www.solakulturhus.no/program/
- e-mail: post@solakulturhus.no
- tlf: 51 65 34 80

REFERAT MØTE NR.4

Til stede: 138

Leder åpnet møtet og startet med å si at kveld skulle vi få høre litt flybråk. Men for en som hadde gått på Stangeland skole den gang det var skikkelig jagerflyaktivitet på Sola var ikke dette nytt for kveldens foredragsholder Martin Hovland. Selv om de ankomne på møtet ble møtt av små filmsnutter med noe bråk, lovet Martin at det ville bli roligere. Vi var spente på hvor mange som ville komme og ble ikke skuffet, hele 138 var registret, noe som er ny rekord.

Tittelen på foredraget var: 4 Ekstremfly på Sola, 1958 – 1989.

Den kalde krigen gjorde at det ble et rustningskappløp mellom NATO med USA i spissen og Sovjetunionen. Som en følge av dette utviklet fly og flyteknikken seg voldsomt. Sola var en strategisk flyplass for NATO som gjorde at her var det besøk av mange slags fly og her skal vi ta for oss de mest ekstreme som var innom i perioden 1958-1989.

De fire flyene er:

- Eksperimentflyet Fairey Delta 2 (FD-2), som kom fra England for å fly lavt og supersonisk over fjellene i Norge.
- Passasjerflyet Concorde, den supersoniske maskinen, som ble utviklet av engelske og franske ingeniører. Det besøkte Sola flere ganger fra 1980- og til 2000-tallet.
- Det høytflygende spesialflyet Lockheed ER-2, som kom fra USA for å måle ozonlaget over Arktis.
- Spionflyet Lockheed SR-71 'Blackbird', verdens raskeste og hyperhemmelige fly som nødlandet her, da det fikk brann i den ene motoren over Nordsjøen.

Så spenn fast setebeltet, len deg tilbake og nyt historiene om disse flyene. Alt dette fortalt og nedskrevet av ivrig fly entusiast, Martin Hovland som har opplevd dette.

Fairy Delta FD-2, et fly med eleganse og fart.

I juni 1958, da jeg var 13 år gammel, sa faren min at vi skulle ha besøk av noen interessante engelskmenn på te og kaker. Far var radiotekniker på Sola Flystasjon og hadde derfor mye kontakt med flygerne. En av de som besøkte oss var selveste Peter Twiss, som tidligere hadde satt ny verdensrekord i fart, med FD-2 flyet. Dagen etter fikk jeg være med å se flyet og å sitte i cockbiten.

Det ble bygget bare to FD-2 fly. De ble utviklet for å teste motorer fra Rolls Royce og for å forske på deltavinge konstruksjonen og hvordan denne oppførte seg i høy hastighet. Det første flyet tok av i 1954 og fløy supersonisk i 1955. Dette flyet måtte seinere repareres etter en nødlanding, da motoren sviktet. Det andre flyet kom på vingene i februar 1956. Allerede i mars 1956, fløy FD-2 fortere enn 1000 miles per time (mph), og ble med det, det første flyet som klarte det. Den tidligere fartsrekorden hadde en North American F-100A Super Sabre jager med 1 323 km/t. Denne rekorden ble økt med ca. 500 km/t, til 1 822 km/t, av FD-2. Det var Peter Twiss som førte rekordflyet.

Tekniske detaljer

Lengde: 15,7 m
Vingespenn: 8,2 m
Vinge-areal: 38,4 m²
Vekt ved take-off: 6 298 kg
Maks fart: 1 846 km/t, i 14 km høyde.
Drivkraft: 1 stk Rolls-Royce Avon RA14R turbojet, med 5 386 kgp (skyvkraft), med etterbrenner.

FD-2 flyet ble senere bygd om for bl.a. eksperimentere med vinger og annet som en del av utviklingen av Concorde maskinen. Det ble da omdøpt til BAC-225.

Grunnen til at det kom et sjeldent eksperiment fly til Sola i 1958, var de unike forholdene på Sola og i distriktet. Her hadde vi god plass og gode tekniske og kommunikasjonsmessige tilbud, samt liten avstand til store øde områder som Hardangervidda.

Engelskmennene holdt hemmelig hva de dreiv på med, men hadde søkt om lov. Flyet ble også brukt til uttesting av flere av Concordes unike tekniske nyvinninger.

Concorde - et supersonisk ikon

Verdens sitt raskeste passasjerfly, det britisk-franske Aerospatiale / BAC Concorde, besøkte Sola flere ganger mellom 1980 og 2000. Det hadde oppdrag på Sola, både for British Airways (BA) og Air France (AF). Dette var ikke rutenflyging, men spesialturer med passasjerer som skulle til og fra London eller Paris, med cruiseskip som besøkte Stavanger. Flyet hadde en kapasitet på 100 passasjerer. Det var stor stas å fly med dette flyet og det ble bare bygget 16 slike fly. Det fløy over 2 ganger raskere enn lyden, altså ca. 2 500 km i timen. Dette er raskere enn ei geværkule...!

Entusiaster i Stavanger, Sola og Sandnes hadde leid flyet, for ca. 2 timer, den 28. juni, 1986. Det var stasjonssjef Franz Olsen, fra Braathens SAFE, som var primus motor for turen med Concord, Flight AF 4941. For denne turen måtte hver mann betale 3 000 kr, for å bli med. Det var verdt hvert øre. Turen ble behørig filmet og ble en opplevelse for livet for de som var med.

Maskinen som landet på Sola den 28. juni, 1986 var fransk (AF) og hadde kjennetegnet F-BTSD. Det var søster-maskinen, med kjennetegnet F-BTSC, som havarerte og brant opp den 25. juli, 14 år seinere (år 2000), sør for Charles de Gaulle-flyplassen i Paris.

Historikk

Det fransk-engelske Concorde-flyet var det ypperste av fart, eleganse og eksklusivitet. Franske og engelske ingeniører begynte planleggingen av Concordflyet tidlig på 1950-tallet og byggingen startet på 1960-tallet. De første var på vingene, i 1969 (for drøye 50 år siden). Det hadde tatt 17 år med testing og utvikling.

Tekniske detaljer

Lengde: 67,2 m
Vingespenn: 25,6 m
Vingereale: 358,25 m²
Vekt ved take-off: 181 400 kg
Maks fart: M 2,05 (ca. 2 500 km/t), i 16 km høyde.
Drivkraft: 4 stk Rolls-Royce / SNECMA Olympus 593 turbojet, hver med 17 260 kgp (skyvkraft), til sammen 69 040 kgp, med etterbrennere.

I overlydsfart kom temperaturen rundt flykroppen på Concorde opp i 90 grader C, på grunn av friksjonen med lufta. Denne varmen gjorde at flyet utvidet seg i lengderetning med ca. 17 cm.

Maskinen kom først i rute for British Airways (BOAC), i 1975, men ble i begynnelsen ingen økonomisk suksess. Heldigvis snudde dette og ble senere en suksess. For selv om farten på Concorde var stor, var det ikke så mange ruter den kunne fly. På grunn av smellet når flyet passerte lydmuren fikk de bare fly over havet. De beste flyrutene var mellom London og New York, Paris og New York, London og Washington og London og Barbados. Concorden satte en rekke rekorder som ikke kommer til å bli slått, i nær framtid.

Den 25. juli 2000 kom et Concordfly i brann under avgang fra Paris og alle i flyet og noen på bakken ble drept. Flytypen ble satt på bakken i flere måneder, men kom i rute igjen. Men populariteten forsvant, og økonomien ble dårlig. Den aller siste turen Concorde gjorde, var den 26. november 2003.

Det ble bare utviklet ett annet sivilt supersonisk passasjerfly, som kunne konkurrere med Concorde, det russiske Tupolev TU-144 også kalt 'Concordski' da det lignet mye på Concorde. Men, maskinen kom aldri i skikkelig rutetrafikk.

Lockheed ER-2, verdens høyest flygende forskings fly på Sola 1988/89

I 1988 valgte NASA ut Sola flyplass for å utføre målinger av innholdet av ozon i de øvre luftlagene nær Nordpolen. Dette skulle gjøres ved å bruke det omdiskuterte U-2 spionflyet, eller mer korrekt dette var ER-2, en videreutviklet versjon av U-2.

Flyet var ikke et supersonisk fly, men mer likt et glidefly som kunne oppholde seg lenge i luften. Det hadde stor oppdrift og hadde ofte problemer med å lande. Når det tok av, måtte det være stabilt høytrykk. Flyet skulle være borte i mangfoldige timer, da det fløy helt til Svalbard og tilbake til Sola.

Selve landingen var "tricky" på flere måter. Ikke nok med at flygeren måtte sikte seg inn tidlig og holde kursen stødig mot rullebanen lenge. Når han kom fram til flyplassen, var det en følgebil på siden av flyet. Den måtte gi gass fra enden av banen og kjøre parallelt med flyet under landingen. Inne i bilen satt vanligvis en annen U-2 (eller ER-2) flyger og han stod i direkte radiokontakt med flygeren i flyet og sa ifra hvor mange meter han var over rullebanen og når han skulle sette flyet ned på bakken.

Under landing hadde flyet bare to par hjul nede, et par i midten under flyet og et par små hjul rett under halen. Det var som å lande med en sykkel med vinger. Med en gang flyet klarte å bremse ned til omtrent null, la det seg enten over på venstre eller høyre siden med vingespissen ned i bakken. De som satt i følgebilen, kom da med et par ekstra hjul som de festet under vingene slik at flyet kunne takse tilbake til oppstillingsplassen.

Tekniske detaljer

Lengde: 19,2 m
Vingespenn: 31,4 m
Vekt ved take-off: Ukjent (klassifisert)
Maks fart: 692 km/t, i 12 km høyde.
Drivkraft: 1 Pratt & Whitney J75-P-13 turbojet

Bakgrunnen for oppholdet på Sola var en NASA arktisk ekspedisjon, med utgangspunkt fra Sola. Det hadde tittelen: «Airborne Arctic Stratospheric Expedition». Årsaken til oppdraget var at det våren 1979 ble det funnet svært lave ozon-verdier høyt oppe i stratosfæren (> 10 km høyde) over Sydpolen. Nå ville de sjekke om det også var lave ozon-verdier over jorden sin andre pol, Nordpolen.

Historikken bak U-2 flyet var hemmelig og kom på vingene den 1. august, 1955. De første årene ble det holdt skjult for de aller fleste. Men, det tok ikke så lang tid før det traff nyhetene og måtte fram i dagen. Dette skjedde under «U-2 saka» i 1960 da flygeren, Gary Powers ble tatt til fange i Russland, nær byen Sverdlovsk, ca. 1 400 km øst for Moskva. Oppdraget til Gary var å ta detaljerte bilder over Sovjet Unionen og vise at de hadde interkontinentale raketter utstasjonert. U-2 var arbeidshesten i etterretnings- og rekognoseringstjenesten. Selv om flyet var subsonisk og relativt sakteflygende, så fløy det høyt, og var utenfor rekkevidden til både jagerfly og bakke-til-luft rakettene.

Lockheed SR-71-Blackbird

Kanskje et av verdens mest hemmelighetsfulle fly, SR-71 landet på Sola 20.februar 1987. Årsaken til dette var at de hadde fått brannalarm i den ene motoren midt ute i Nordsjøen og Sola var det beste alternativet å lande.

Som et sammentreff var det at denne dagen stod en gjeng med fly-entusiaster på vestsiden av rullebanen når SR-71 uventet dukket opp i nord og landet på Sola. Disse fly entusiastene hadde møtt opp for å se på et annet supersonisk fly, Concorde som skulle lande samme dag. Da Concorde fra British Airways var på vei for landing på Sola en halvtime seinere, ble det visst sagt at kapteinen ba om landingstillatelse omtrent slik: «This is BA Concorde, the worlds fastest airliner». Flygelederen på Sola klarte ikke holde seg, så han svarte: «Sorry Sir, you are not the fastest plane here today, Blackbird has just landed before you».

"Blackbird" ble raskt plassert i hangar 2 med strengt vakthold. Før de prøvekjørte motoren den 4. mars blir det fortalt av en norsk tekniker som gjorde service på flyet at: «Det var ein litt gammel amerikaner som sto ved flyet og så interessert på de som var ute på banen og ryddet snø, den dagen». Den norske teknikeren vart litt nysgjerrig og spurte

om han hadde jobbet med Blackbird tidligere. Ja da, sa han, det var han som hadde tegnet maskinen opprinnelig. Det var nok selveste Kelly Johnsen.

Tekniske detaljer

Lengde: 32,7 m
 Vingespenn: 16,9 m
 Vingeareal: 149,1 m²
 Vekt ved take-off: 78 020 kg
 Marsjfart: M 3,35 (ca. 3 661 km/t), i 24 km høyde.
 Drivkraft: 2 stk Pratt & Whitney J58 turbojet, hver med 14 742 kgp (skyvkraft), til sammen 29 484 kgp, med etterbrennere.

Det topphemmelige flyet ble tatt ut av hangaren etter 13 dager og hensikten var å prøvekjøre den nye motoren som var satt inn i stedet for den skadede. For å komme i luften igjen måtte både tekniske eksperter og ny vinge og motor flys inn til Sola med kjempeflyet Lockheed C-5A Galaxy. Spesialistene hadde da utført det omfattende monteringsarbeidet og testet den kraftige motoren for å sjekke om alt var i orden. Under prøvekjøringen av motoren samlet det seg mange skuelystne langs gjerdene rundt flyplassen.

Bakgrunnen for utviklingen av SR-71 var nedskytingen av U-2 fly over Sverdlovsk i 1960 USA måtte ha et fly som ikke kunne nås av raketter og jagerfly. Det ble bygd 32 fly. Hele 12 av maskinene havarerte, men bare 3 menneske omkom. Flyet hadde en bemanning på to: en flyger og en 'Reconnaissance Systems Operator', RSO.

På 40 år hadde SR-71 gjort det samme som U-2 og tjenestegjort over hele verden, over Russland, Vietnam, osv. CIA hadde bestilt flyet for å fly høyere og fortere enn noe annet, slik at det ikke kunne angripes i tokt over fiendtlige områder. SR-71 tjenestegjorde for US Air Force fra 1966 og gikk ut av tjeneste i april 1998. Dette flyet som hadde flere høyde- og fartsrekorder.

Flyet besøkte Norge 6 ganger, 4 ganger i Bodø og en gang på Sola og Andøya.

Sola 21.februar 2008
(med rettelse 21.jan 2016)

VEDTEKTER

FOR

SOLA HISTORIELAG

Stiftet 2. oktober 1997

Vedtatt på årsmøtet den 15.januar 1998
Revidert på årsmøtet den 21.februar 2008 *

- § 1 Sola Historielag har til formål å fremme interessen for lokalhistorie og kulturvern og samle inn og ta vare på alt som har betydning for bevaring av og formidling om folks livsvilkår og næringsdrift i Sola gjennom tidene.
- § 2 Aktiviteter innenfor formålet kan være:
- egne aktiviteter: arrangere møter, kurser, ekskursjoner, registreringer, innsamling av muntlig, tradisjon, musikk, målføre, stedsnavn, fotografier og annet av historisk interesse
 - samarbeide med tilsvarende lag og organisasjoner: spesielle tiltak for vern av fornminner og kulturminner, utarbeidelse av skriftlige materialer, formidling overfor myndigheter, skoleverket og generelt overfor befolkningen
 - samarbeide med Sola kommunes kulturkontor: bistå som høringsinstans, bidra med innspill til planer, utføre definerte oppdrag i kommunen.
- § 3 Laget står tilsluttet Landslaget for lokalhistorie og Rogaland historie- og Ættesogelag.
- § 4 Medlemmer av laget er:
- Personlige medlemmer som betaler den årlige kontingent.
 - Æresmedlemmer etter § 9.
- Kontingenten fastsettes av årsmøtet.
Utmelding skal skje skriftlig.
Styret kan beslutte å slette et medlemskap når kontingenten ikke er betalt ved årets utløp.
- § 5 Laget ledes av et styre på inntil 7 medlemmer. *

Årsmøtet velger:

- leder for 2 år *
- kasserer, sekretær og 4 styremedlemmer, alle for 2 år *
- 1 revisor for 2 år
- valgmennd på 3 medlemmer for 2 år

Styret blir sammenkalt av lederen.

Styremedlemmene skal få innkalling minst 3 dager før møtet.

Styret er beslutningsdyktig når minst 4 medlemmer er til stede. *

Styret kan utpeke nemnder til å utføre spesielle oppgaver.

§ 6 Regnskapet skal føres for hvert kalenderår og legges fram for årsmøtet til godkjenning i revidert stand.

§ 7 Årsmøtet holdes hvert år innen utgangen av februar. Det skal kunngjøres i lokalpressen med 14 dagers varsel.

Årsmøtet skal behandle:

- årsmelding
- revidert regnskap
- valg
- fastsettelse av kontingent
- innkomne forslag

Alle som møter personlig og som har betalt kontingenten for siste år, kan stemme. Saker som ønskes behandlet på årsmøtet, må være innkommet til styret senest 8 dager i forveien.

§ 8 Ekstraordinært årsmøte kan innkalles når styret bestemmer det, eller når 10 stemmeberettigede medlemmer krever det.

For innkalling og varsel gjelder de samme regler som for årsmøtet. Ekstraordinære årsmøter kan bare behandle saker som er annonsert i innkallingen.

§ 9 Årsmøtet velger Æresmedlemmer etter forslag fra styret

§ 10 Lovendringer kan foretas på årsmøte med 2/3 flertal

§ 11 Oppløsning av laget kan skje når 2 påfølgende årsmøter beslutter det med 2/3 flertall. Lagets arkiv, aktiva og midler går over til Sola kommunes kulturkontor

.